

PRIS 20 KR

En unik försvarsmiljö

Försvarsanläggningar längs Falsterbokanalens.

Spärrblock vid Falsterbokanalens.

Längs Falsterbokanalens »landsida« vandrar man verkligen i det militära kulturlandskapet.

Även om viss raserings skett representerar Falsterbokanalens ett av de bästa exemplen på den försvarsteknik, och det militära tänkande, som var aktuellt vid andra världskrigets utbrott.

På en mycket kort sträcka finns här en komplett försvarslinje med kulsprutevärn, stridvagnshinder i form av spärrlinjer och skyddsrum. Tydliga lämningar efter löpgravar och fältmässiga ställningar finns överallt i området. Den korta sträckan på Falsterbokanalens »landsida« är en unik bild över ett militärt kulturlandskap. De talrika befästningsanläggningarna speglar på ett åskådligt sätt de tankar och inriktningar och den försvarsteknik som fanns vid tiden för andra världskrigets utbrott. Att vandra längs den väl befästa kanalskogen är en militärhistorisk upplevelse som saknar motstycke i Sverige. Även ute i Europa saknas jämförelse då mindre truppbefästningar ofta har fått »stryka på foten«, till förmån för de tyngre mera spektakulära anläggningarna.

Under de sextio år som gått, sedan andra världskriget, har en del av de mindre försvarsåtgärderna försvunnit. Löpgravar och skyttevärn har fyllts med sand. Ett mindre antal värn har raserats. Stridvagnshindren som skulle spärra vägar och infarter har i vissa fall flyttats. Men fortfarande kan den militärhistoriskt intresserade vandra runt i detta »befästningsmuseum« Närheten till strand och bad gör området lämpligt för en sommarutflykt. Bra förbindelser gör också området tillgängligt.

Värnen vid Falsterbokanalens är nästan samtliga av modellen kulsprutevärn, typ I. Detta var den första modellen av standardvärnet som byggdes i Skånelinjen/Per-Albinlinjen. Värnet är en kopia av ett tjekiskt skyttevärn som byggdes vid gränsen mot Tyskland under senare delen av 1930-talet. Värnet är avsett för två kulsprutor placerade sida vid sida, med en liten förskjutning i djup. Värnet placerades utifrån den tänkta anfallsriktningen. För att kunna anpassas

fortsättning på sid. 4.

Rabygården

SEDAN SIST

Så går äntligen boken om butikerna på Ljunggen till tryck. *Från Sillabör till Snabbköp* har tagit lång tid att producera och tagit mycket kraft från annat. En och annan medlem har kanske också undrat var utlånade bilder tagit vägen. De finns alla i gott förvar, men vi vågar inte lämna tillbaka dem för rän boken är på tryckeriet. Vi ber alltså om ytterligare några veckors tålamod.

Boken kommer att presenteras på årsmötet – oavsett om vi då fått den från tryckeriet eller inte så kommer vi att ha färdiga böcker i någon form på mötet.

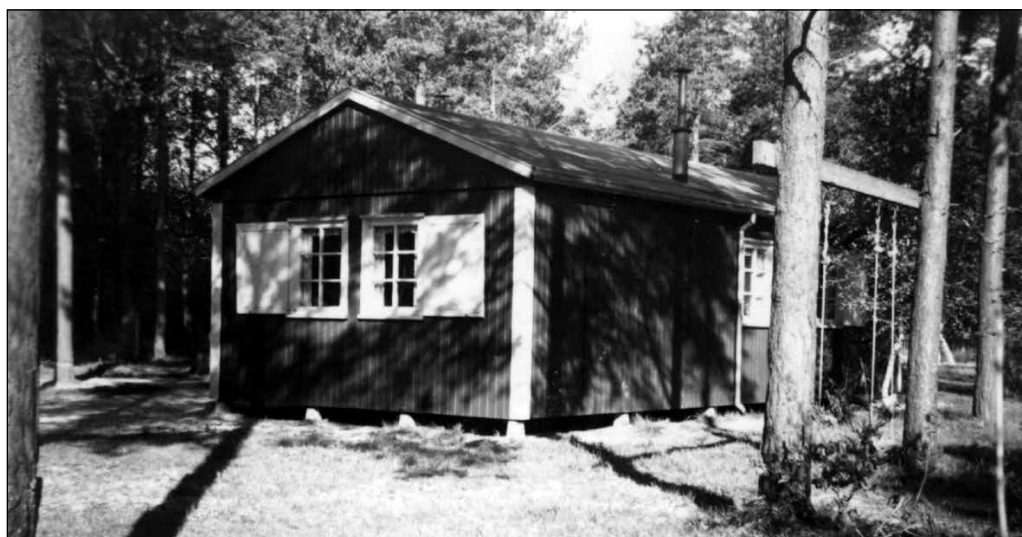
Vi planerar nu inför sommaren. Vi kommer att lägga ner mycket arbete på att sälja boken, ni kommer att se oss utanför kiosker, butiker och affärer.

En del av sommarens fasta punkter ser ut att försvinna. Det blir av allt att döma ingen Kanalsimning i sommar och hur det går med Margaretagardarna vet vi när detta skrivs inte riktigt.

Posten i Skanör försvinner. Närmaste Postcenter ligger nu i Vellinge och Svensk Kassaservice har flyttat in i ToppenGallerian. Det blev ingen kassaservice i Skanör för man kunde inte hitta en tillräckligt liten lokal. Hur liten skall den vara? Jo, det svaret fick vi på Toppen där har man tagit över Burger Kings »bollhav«. På denna lilla yta fick man in sitt kontor med plats för både kunder och personal. Den som planerat och designat dessa kontor med dess namn och logotyp var nog en höjdare i Sovjet på 50-talet. Det hela ser mycket spartanskt och enkelt ut och namnet lär ju aldrig vinna något pris för kreativt tänkande. Kort sagt, det ser ut som om man ville lägga ner det inom kort.

Så går också en epok i graven, det har funnits postkontor i Skanör sedan 1766. Om detta kan man läsa i Lars Dufbergs skrift Skanörspostens historia under 215 år som

Höllviksnäs Arbetares Byggnadsförening är ett begrepp som funnits här nere i över femtio år men jag är säker på att många inte har en aning vad det innebär. Därför har Kjell Grip, ordförande och styrelseledamot i föreningen i mer än 30 år gjort en sammanställning och information kring uppkomsten av föreningen och dess utveckling.

En kommunalstämma i Reng behandlade ett förslag från Linnea Löfvander att man borde inrätta ett dagvårdshem, barnkrubba i såväl Reng som Kämpinge under den för jordbruket mest arbetskrävande tiden. Förslaget bifölls, men sedan kan vi inte se att kommunen fortsatte på den föreslagna vägen. I stället startade Stora Hammars socialdemokratiska kvinnoklubb att ordna barn-daghemsverksamhet 1944 för mödrar som åtog sig betskötsel på våren och hösten.

Detta var ju tider då det var svårt med

livsmedel och avspärningar i olika avseenden gjorde att folkförsörjningen behövde hjälp. Dessutom var ju männen ofta inkallade så det var brist på arbetskraft på alla områden. Kvinnoklubben med Amy Hoff startade projektet och mycket arbete lades ner för att skaffa först och främst lämplig lokal, men hade olika tillfälliga lösningar som krävde mycket arbete av personalen. 1946 fick man ett erbjudande att få en militärbarack av Länsarbetsnämnden. En tomt på 1100 kvm blev ledig, som man fick köpa till ett pris av 3.300 kronor. Av pengarna lånades 3.000 kronor.

Baracken kom till Fotevik och lastades av frivilliga krafter och fraktades till tomten, på hörnet av nuvarande Grenvägen och Granetorpsvägen. Från försommaren 1946 var baracken på plats och tomten inhägnad. Viss inredning behövdes och det ordnades genom

lån. Allt sattes på plats av frivilliga krafter.

En kommitté ansvarade för fastigheten de första åren, och Amy Hoff stod som ägare.

Detta var ju inte tillfredsställande så att den 1 juli 1949 bildades Höllviksnäs Arbetares Byggnadsförening upa, grundplåten 50 andelar av 25 kronor. Dem första styrelsen var

Hilding Ahlqvist, Martin Andersson, Kjell Grip, Astrid Andersson och Folke Lindberg, de fanns kvar i styrelsen i över 30 år.

Den 31 december 1949 blev man tvungen att köpa baracken det löstes genom lotterier under sommaren samt bidrag från olika fackföreningar.

Under 1950 talet fick man bygga till och modernisera, senare fick man tegeltak och 1960 lade man ett parkettgolv som man fick från dansrestaurangen Furet som skulle rivras det året.

Namnet Rabygården fick man att vägen hette Rabyvägen numera omdöpt till Gren-

vägen.

Rabygården med barndaghemsvksamhet upphörde 1964 då verksamheten helt överfördes till kommunen. En privat musikskola hade verksamhet där sedan i många år.

Den gånga tiden från starten har ju ofta präglats av ekonomiska svårigheter. Man hade ganska lätt att få frivillig arbetskraft till olika reparationer mm. Den nya tiden gör att ekonomin är något bättre men nu är möjligheten att skaffa frivillig arbetskraft helt borta, och därför blir ekonomiska problemen ganska likartade. De veteraner som jobbade under många år har betytt mycket för föreningens fortlevnad och var genom daghemsvksamheten verkliga föregångare. De som nu har ansvaret har andra problem brottas med. Lokalerna används nu till mötesverksamhet, familjefester, studiecirklar, kurser mm.

Årets KulturPenning

Susann Persson är Kulturföreningen Callunas mottagare av årets KulturPenning.

»För att genom iderikedom, kunnighet och hårt arbete skapat något som kan ge alla ock envar en kulturhistorisk upplevelse, då man vandrar genom bibliska trädgården vid St Hammars nya kyrka«. Susann arbetar sedan 12 år tillbaka i Höllvikens församling, dit hon sökte sig från början främst för sitt trädgårdsintresse. I arbetet ingick kyrkogårdsarbete och arbete vid gudstjänsterna.

Hon blev fascinerad över hur många slags växter som omtalas i bibeltexterna och idén att samla dessa växter en trädgård blev verk-

lighet under pingsten 1996. Strax öster om kyrkan ligger denna trädgård, man behöver inte vara varken botanist eller särskilt bevandrad i bibelns texter för att i trädgården finna en rofylld plats, guidad av de växtbeskrivningar som finns. Tanken svindlar då man tänker tillbaka på att människor under århundraden brukat dessa växter till olika ändamål i livets skeden.

Trädgården har sedan dess frodats och blivit vida känd, att dokumentera, fotografera och studera vidare om växterna i bibeln och folktron har blivit ett stort intresse berättar Susann.

Under förra året sammanställde Susann en bok tillsammans med kyrkoherden Birgitta Cervin kallad »Blomstrande tro« som just hänvisar till den bibliska trädgården.

Under åren har många människor besökt trädgården under guidning av Susann och i detta sammanhang ofta då också visning av främst St Hammars gamla kyrka.

Susann lovar att föreningens medlemmar skall få en visning under våren eller sommaren, då trädgården är i sitt vackraste flor.

Susann kommer att berätta lite om trädgården och arbetet kring den på årsmötet den 15 april då KulturPenningen kommer att överlämnas.

kom ut 1983. Då detta häfte bara trycktes i en mindre upplaga kommer Calluna att ge ut en ny och reviderad version under året.

Det gjordes försök att Q-märka Sommarboden under hösten. Detta avlogs av Länsstyrelsen som ansåg att affären hade blivit så förändrad under åren att det inte kunde bli tal om någon kulturmärkning.

Min kommentar blir att få byggnader hade förändrat så lite genom åren som just Sommarboden. Det är ju klart att någonting ändrad under 70 år, men inte var det mycket. Hur byggnaden kommer att klara sig genom den om- och tillbyggnad som nu sker är svårt att se. Vi återkommer i ärendet.

Om- och tillbyggnader, rivning och nybygge är annars vad vi ser över hela Höllvikens centrum. Det talas om dåliga tider, men här nere tycks högkonjunktur råda. Alla tycks flytta, bygga till eller bygga nytt. Jag tror aldrig vi har sett så mycket förändras under så kort tid.

Det är just därför som det blir viktigt att behålla *något* av det gamla, en länk bakåt i tiden som ger ett historiskt perspektiv. Det räcker inte att bara bevara byggnaderna i bokform.

Vi märker mer och mer att många av våra läsare inte känner igen sig i våra böcker. Att vissa byggnader inte finns kvar kan man förstå, men nu är de så få att man inte ens kan relatera ett hus till ett annat, en affär som nu är riven låg sidan-om en annan affär som också är riven. Dessutom är vägen flyttad, träderna borta och så vidare.

Vi är inga bakåtsträvare. Det är kul att det går bra för Höllvikens affärsmän, men kommunen har inte gjort någon genomarbetad byggnadsinventering, så man vet inte vad som är gammalt och vad som är nytt. Mycket döljer sig bakom sentida ombyggnader, under eternit och mexitegel finns kanske en pärla från fordom.

Lite mer planering och eftertanke skulle nog inte skada.

ChK

En unik försvarsmiljö

i terrängen byggdes värnet helt enkelt i ett vänster, resp höger utförande. Skillnaden bestod i att värnet helt enkelt »vändes« i rätt riktning. Värnen inom denna 8:e delsträcka, totalt 17 stycken, var i huvudsak av modell Ksp I. Endast två värn var av modell pansarvärnsvärn, dvs avsedda för 37 mm pv kanon. Utöver dessa byggdes också 2 observationsvärn. Kanal-värnen numrerades med romerska siffror I-XVII. och värnen vid Kämpingebukten

#325–#333. För byggande inom området svarade Tekniska Byggnadsbyrån i Stockholm.

Byggnadsarbetet pågick i huvudsak under perioden september-november 1939. Tidigare under sommaren samma år hade Skånska Cementgjuteriet byggt 4 värn nere vid Skanör, även dessa numrerade med romerska siffror XIX-XXII.

Den udda numreringen med romerska siffror beror förmodligen på att det samtidigt med byggandet av värn en på Näset och vid Höllviken även byggdes värn borta på Österlen. Här finns värn numrerade inom samma serie (1-25) som vid Falsterbokanalen.

I stället för numrera om värnen, valde man att använda romerska siffror vid värnlinjen längs kanalen.

Utdrag ur boken Sydvästra Skåne

Ovan:
Kulsprutevärn.

Till höger överst:
Det pansarförstärka skyttevärdet
vid östra kanalslussen.

Till höger nederst:
Balkspärr som 60 år efter kriget
fortfarande står kvar.

Nedan:
Skyttevärn av runt
cementrör.

– PA linjen – av militärhistorikern Leif Högberg.

Det är ett omfattande verk med bilder och historik från den Skånska befästningslinjen, allmänt kallad PA linjen efter dåvarande statsministern Per Albin Hansson.

Boken kostar 398 kr och kan beställas hos föreningen per telefon 040-45 11 48.

På söndagsutflykt till Ljunghusen

Det här gamla fotot är taget på Störvägen 1914. Lägg särskilt märke till rälsen som finns vid sidan av vägen där hästar drog fram trallor med passagerare, som anlänt till Ljunghusens station för vidare befordran till den fina sandranden. Föraren i bilen var Knut Öberg, min farfar, som hade en bilaffär och en taxistation på Stortorget i Malmö. Bilen var en tysk Adler, som var ett av de vanligaste bilmärkena på den tiden. Bredvid föraren sitter min far Gösta (1903-1985) i sjömanskostym och realskolemössa, kanske funderade han redan då på att skaffa sommarstuga i Ljunghusen när han blev stor?

Så blev också fallet då han 1942 köpte »Villa Hälsan« i hörnet av Sollidenvägen och Västra Mellanvägen. Denna röda sommarstuga med vita knutar övertogs sedan av mig, men revs 1998 och ersattes av ett nytt trähus i klassisk stil.

Passagerarna i baksätet var min farmor Lena samt min faster Olga, sedermera gift med tandläkare Erik Nilsson, som hade sin praktik i huset sidan om residenset på Stortorget i Malmö i många år.

Min far berättade för mig att det vid denna tid var 50% chans att slippa punktering av ett bildäck om man körde från Malmö till Ljunghusen och åter samma dag. Det var också viktigt att vara prydligt klädd då man åkte automobil, eftersom dessa ekipage ådrog sig stor uppmärksamhet från allmänheten.

Göran Öberg

Familjen Öberg på utfärd. Vi befinner oss på Störvägen – hästspårvagnens räls syns till vänster.

Den röda stugan på Störvägen.

Adler Droskautomobiler i Malmö 1913 – Adler Automobilaffär, Kjell Öberg, Stortorget, Malmö.

Litterära miljöer på Ljungen.

Det finns inte många skönlitterära böcker med motiv från Skanör-Falsterbo och Ljungen, men det har trots allt kommit ett antal genom åren.

Nässets miljö tycks dock inte inspirera till så många mord, vilket man kanske skall vara tacksam för.

Här följer ett urval deckare, romaner, memoarer mm. som har motiv från Vellinge kommun, främst från Ljungen. Det är böcker vars handling, helt eller delvis, utspelas härnere. I många böcker är orterna anonyma eller klädda i påhittade ortnamn, men det är lätt att känna igen miljöerna.

Vissa böcker kan vara svåra att få tag i, även biblioteken saknar dem, men det är ju alltid kul att leta.

Ibland spelar miljön en egen och avgörande roll i handlingen, ibland synes de helt tillfälligt valda. Någon gång är miljön politiskt betingad som i Bolinders *Då fick jag se en blekgul häst* där Falsterbo bara får vara synonymt med degenererad rikemansmiljö. Så är den också utgiven på det »revolutionära« 70-talet! I Mellvigs *Farligt för familjen* är Falsterbo mycket detaljerat återgivet. Det finns till och med en karta i början av boken, så man kan följa med i svängarna.

En udda författare i samlingen är Per Edvin Sköld, sedermera jordbruks-, försvars- och finansminister. Som författare är han mest känd för standardverket i arkeologi *Södersläotts förhistoria*. I *Den siste av Jeppesläkten* berättar han om främlingens utanförskap, smuggling och bypolitiska intriger. En slags bygdedeckare.

I *Polismördarna* av Sjöwall-Wahlöö utspelar sig ett polismord i Ljunghusen. I övrigt är handlingen förlagd till andra orter, främst Malmö, men både Vellinge och Anderslöv finns med.

Deckare

Per Edvin Sköld, *Den siste av Jeppesläkten* 1923. Ljunghusen och Kämpinge.

Folke Mellvig, *Ett, tu tre* 1953 (även utgiven som Zebra-pocket 1958 under titeln: *I all tysthet*). Falsterbo.

Folke Mellvig, *Farligt för familjen* 1958. Falsterbo.

Arne Schmitz, *Mord i kikaren* 1959.

Sten Wilding (pseudonym för Bennie Liljenfors), *Soldaten i fält* 1974. Lv4 i Falsterbo

Sjöwall-Wahlöö, *Polismördaren* 1974. Ljunghusen, Vellinge, Anderslöv och Malmö.

Jean Bolinder, *Då fick jag se en blekgul häst* 1976. Falsterbo.

Ungdomsböcker

Robert Fisker, *Mikael Korp i Skanör* 1977. 1300-talets Skanör.

Anita Eklund Lykull, *Hökautostradan* 1991. Ljunghusen.

Anita Eklund Lykull, *Julia mitt i världen* 1996. Skanör.

Romaner

Nils Wilhelm Lundh, *Ljunghuset* 1905.

Nils Wilhelm Lundh, *Stranden* 1907.

Nils Wilhelm Lundh, *Ljunghuset*, skådespel i 3 akter 1918.

Vilhelm Hagqvist, *Det gröna torget* 1926.

Ella Olsson, *Kärlek till fädernetorvan*, 1945.

Bertil Widerberg, *Erotikon* 1957.

Margit Krahn, *När Sundet gav silver och guld* 1963.

Nils Aldén, *Där strandrågen vajar* 1965.

Margit Krahn, *När solen lyste över näset* 1965.

Margit Krahn, *Krogen Tre Sillar* 1967.

Margit Krahn, *Skadans rev* 1971.

Margit Krahn, *I skuggan av det gamla tornet* 1977.

Memoarer och minnen

Nils Wallin, *En skohandlares minne* 1947. Vellinge, Malmö.

Arthur Larsson, *Hur annorlunda då* 1967. Vellinge, Falsterbo.

Eric Åberg, *Åren då jag seglade* 1977. Skanör och de sju haven.

Eric Åberg, *Åren på bryggan* 1978. De sju haven.

Joakim Miller (pseudonym för Bengt Hagström), *Rapsodi för pilepipa* 1979. Vellinge, Falsterbo, Malmö.

ChK

Villaägareföreningen, forts.

Här avslutar vi vår serie med klipp ur Ljungens Villaägareförenings jubileumsskrift:

1968

Förslag att anlägga simbassäng vid Tennisbanorna avvisas.

Föreningen sätter upp larmtelefoner.

1969

Frågan om en gemensam vägförening avstyrkes.

1970

Rängs kommun avvisar föreningens krav om tillsättande av ett samarbetsorgan förberedning av gemensamma frågor.

1971-1972

Den mycket kraftiga höststormen har förorsakat stora skador på klitter och badhytter. Tillsammans med föreningen kom man överens om gemensam plantering av strandråg och att reparera klitterna.

1973

Rängs kommun upphör och ingår i Vellinge kommun. Föreningen protesterar mot grovexploateringen inom skogsområdena och att bebyggelse sker i strid mot bestämmelserna.

1977

Föreningen firar sitt 50-års jubileum.

1978

Snöstaket sättes till skydd för klitterna.

1979

Badbryggan skadas under vintern och pålverket måste ersättas.

1980

Åter stora skador på stranden på grund av stormen. Länsstyrelsen lämnar tillstånd till att utspolad sand får återföras mot klitterna.

1985

Isvintern totalförstör badbryggan. Nya pålningar och reparationer får göras.

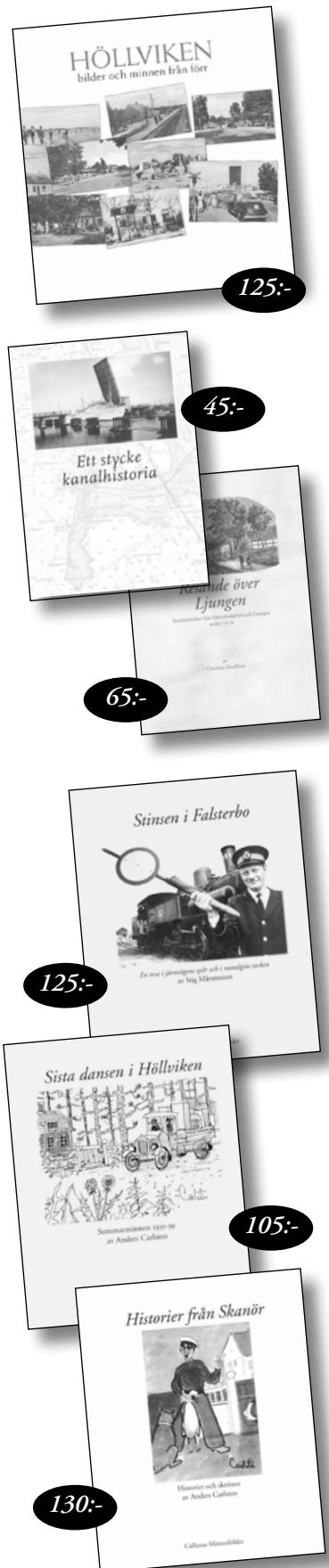
Föreningen protesterar ånyo mot grovexploateringen och att byggandsnämnden tillåter bebyggelse utan att bestämmelser angående tomtstorlekar följes, kommunstyrelsen uppmanar byggnadsnämnden att bättre följa planbestämmelserna.

Denna historik kring 60 år i villaägarnas tjänst visar, som även framfördes i *På Ljungan* nummer 14, föreningens betydelse under åren. Föreningen har från nu ungefär 1500 betalande familjer och firade 2002 sitt 75 års jubileum och fortsätter sitt arbete till fromma för villaägarna.

LÄSTIPS FRÅN CALLUNA

Böckerna finns att köpa på biblioteken i Höllviken och Skanör samt på ICA-Toppen i Höllviken.

Klippt & Klistrat

Saxat ur Trelleborgs Allehanda 25 oktober 1930.

En smuggling i Kämpinge 1929

«Fiskaren NN dömd till 5 månader straffarbete.

På Centralfängelsets rannsakades i går inför Malmö rådhusrätt fiskaren NN som häktats för en smuggling i Kämpinge våren 1929. Tullfiskal Nordblom ställde honom till ansvar för olovlig befattning med insmugglade spritvaror. Det rör sig sammanlagt om 600 liter, för vilka N skall ersätta staten med 5 kr litern. N tog saken från den gemytliga sidan och erkände småskrattande, men så har han också varit fast för spritaffärer av de mest skiftande slag icke mindre än elva gånger. Dessutom var det våld mot polis och olaga jakt fem gånger. Han har dömts betala böter till 4000 kronor och sju månaders fängelse. – Nu är ni fast igen, sade domaren. Det blir en allvarlig historia. Tja, genmålde N skrattande. – Men det är väl inte värre än att det kan tas».

När man läser igenom gamla tidningslägg, frapperas av att tidningen konsekvent sätter ut fullständigt namn och bostadsort på de dömda, det kan gälla som ovan spritsmugglare eller våldsvärkare, tjuvar eller andra brott. »Förskingraren, bankmannen i Trelleborg« gick i spalterna med namn och bild, under flera dagar i tidningen Allehanda.

IHJ

Gå med i
KULTURFÖRENINGEN CALLUNA

Sätt in 75 kr på
postgiro 250862-0

Agenda 2003

Föreningen har sitt årsmöte den 15 april. Vi delar ut KulturPenningen och mottagaren Susann Persson berättar om den Bibliska Trädgården.

Vi berättar också kring boken »Från Sil-labör till Snabbköp«.

Ett vårmöte hos Leif Brost på Bärnstens-museet är planerat till den 12 maj.

På Ljungen 16, beräknas utkomma kring den 16 september. Material oss tillhanda i slutet av augusti.

Den 3 oktober kommer vi att göra ett besök på Fotevikens Museum. Närmare detaljer kommer i nästa nummer.

Saxat ur Trelleborgs Allehanda januari 1940.

Slädparti i Reng.

»Det första i denna församling sedan många år tillbaka hade den nya arbetsföreningen i går anordnat för samtliga skolbarn och lärare därstädes. Tolv slädar deltog i tåget, som körde vägen över Lilla Reng – Stora Hammar – Kämpinge – Hermanstorp.

Till slut stannade slädpartiet med sina förtjusta deltagare på Rengs kafé.

Här hade syföreningen arrangerat ett gästfritt mottagande. Det serverades kaffe med dopp för alla deltagare jämväl för kuskarna i slädpartiet i allt ett sjuttioal personer. Syföreningen hade verkligen all heder av sin uppoffring ty alla voro övermåttan nöjda och nöjda med sin dag».

Allting var bättre förr... även snön.

IHJ

På Ljungen ges ut av
KULTURFÖRENINGEN
CALLUNA

Styrelse

Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Christer Holgersson
Barbro Gunnarsson
Bertil Lundahl
Peter Nilsson

Redaktör

Christian Kindblad, *ChK*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare

Ingemar H. Johansson, *IHJ*
ingemar.h.johansson@swipnet.se

Grafisk form

Christian Kindblad

Tryck

Holmbergs, Malmö

Adress

KULTURFÖRENINGEN CALLUNA
V. Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Medlemskap

Sätt in 75 kr på postgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 3 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, *Calluna vulgaris*

KULTURFÖRENINGEN

Calluna

DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN